

УДК 271. 222 (477–25) : 726. 1

В. Бутинський,

здобувач Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. Сковороди
НАН України

В. Шевченко,

доктор філософських наук, старший науковий співробітник Відділення ре-
лігієзнавства Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАН України

ПЕРШИЙ ВІЗИТ ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКОГО І ВСІЄЇ РУСИ КИРИЛА В УКРАЇНУ В КОНТЕКСТІ ДУХОВНО-ІДЕОЛОГІЧНИХ РЕФЛЕКСІЙ ВІРУЮЧИХ УПЦ КП

У статті розглянуто особливості сприйняття віруючими УПЦ КП візиту патріарха Московського та всієї Русі Кирила в Україну влітку 2009 р. Виняткова увага зосереджена на осмисленні тієї частини суспільної рефлексії, яка знайшла письмове відображення під час святкового шестя, присвяченого Хрещенню Русі-України, а також під час перебування його святості в різних єпархіях УПЦ.

Ключові слова: патріарх Московський та всієї Русі Кирил, УПЦ КП, візит.

Первый визит патриарха Московского и всей Руси Кирилла в Украину в контексте духовно-идеологических рефлексий верующих УПЦ КП.

В статье рассмотрены особенности восприятия верующими УПЦ КП визита патриарха Московского и всей Руси Кирилла в Украину летом 2009 г. Исключительное внимание уделено той части общественной рефлексии, которая нашла письменное отражение во время праздничного шествия, посвященного Крещению Русии-Украины, а также во время пребывания его святости в различных епархиях УПЦ.

Ключевые слова: патриарх Московский и всея Руси Кирилл, УПЦ КП, визит.

First visit of Moscow Patriarch Kiril to Ukraine in the context of Ukrainian Orthodox Church Kyiv Patriarchate believers' spiritual-ideological reflections.

The article discusses the features of UOC-KP believers' perception of Patriarch of Moscow and all Russia Kiril's visit to Ukraine in summer 2010. Particular attention is paid to the part of public reflection, which

found the written manifestation during the festive procession dedicated to the Baptizing of Rus-Ukraine, and during his staying in the various dioceses of the UOC.

Keywords: *Patriarch of Moscow and all Russia Kiril, Ukrainian Orthodox Church Kyiv Patriarchate, visit.*

Актуальність дослідження обумовлюється гостротою суперечностей між віруючими УПЦ різної юрисдикційної належності, які значною мірою обумовлюються політико-ідеологічними факторами та інспіруються з зовні. Теоретична розробленість теми є недостатньою, а наявні дослідження нерідко хибують на повноту осмислення та тенденційності підходів до вивчення, викликаючи тим самим неоднозначні оцінки й сприйняття, в тому числі й серед українських учених, богословів та суспільного загалу. Мета дослідження полягає в необхідності відтворення та осмислення цілого спектру питань, пов'язаних зі сприйняттям першого візиту патріарха Кирила в Україну як виразника неоімперської ідеології.

На тлі кардинальних перетворень новітньої доби, початок якій поклав розпад СРСР та проголошення Україною державної незалежності, мають місце складні процеси, внутрішня логіка яких позначена глибинними суперечностями. Однією з їх найбільючіших точок став внутрішньопробославний конфлікт між УПЦ (МП) та УПЦ КП з приводу правомірності/неправомірності юрисдикційного перепідпорядкування та канонічних підстав для проголошення УПЦ автокефалії. Викликаний багатьма чинниками як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, він набув не тільки неоднозначного богословсько-ідеологічного забезпечення [6; 8], але й зрісся з суспільно-політичною складовою життя України. Як наслідок, усвідомлюючи актуальність самої проблеми, що дедалі потужніше млоїть релігійне сумління мільйонів українських громадян, вищим державним керівництвом в особі президента України В. Юшенка було висунуто ідею створення єдиної помісної Православної Церкви. Проте ця ініціатива світської влади зустріла в Україні, а також поза її межами, особливо в Росії, різну реакцію аж до несприйняття включно. Цим, зрештою, пояснюються й подальші труднощі з її втіленням у життя.

Разом з тим з'ясувалося, що проблема юрисдикційного підпорядкування та нею спричинена криза Українського православія є багатовимірною і відповідно має ті залежності, які зокрема генетично проростають в історію кількавікових (але не одвічних!) українсько-російських взаємин чи ж прямо або опосередковано пов'язані з геополі-

тичними пріоритетами, якими керуються або на які змушені зважати як виразники Риму III, так і презентанти Риму II та Риму I. При цьому історичні виміри проблеми юрисдикційного підпорядкування УПЦ апріорі уможлиблюють таку палітру прочитання мети візиту патріарха Кирила в Україну, за якої навіть найблагородніші наміри викликати-муть коли не підозри, то, як мінімум, певні застереження, в тому числі й політичного характеру [1; 2; 4, 5]. Спільна доля, яку Україна розділила, перебуваючи в складі Російської імперії, а згодом – в СРСР, у цьому контексті може правити за вихідну позицію, в якій (було б тільки бажання!) неважко віднайти як аргументи “за”, так і “проти”: для одних – це “чуття єдиної родини”, спорідненість доль, пам’ять про близьких і дорогих людей, скроплена потом і обагрена кров’ю земля, місце проживання чи ж упокою рідних..., для інших – жах примусу, гноблення, визиску, тортур, уособленням яких виступають І. Мазепа, П. Калнишевський, герої Крут, В. Стус та його побратими-шістдесятники, тисячі розстріляних без суду й слідства як вороги народу за радянського “благоденствія”, вже не кажемо про мільйонні жертви голодоморів 1921–1922, 1932–1933, 1946–1947 рр. тощо.

Відтак, силою факту доводиться констатувати, що в українському, як і в російському суспільстві, а також у владних сферах двох сусідніх країн наявні різні погляди, сприйняття та оцінки спільного українсько-російського минулого, в якого є як славні, гідні наслідування, так і ганебні сторінки. Відповідно ставлення українських громадян до гегемоністських зазіхань Росії нинішньої є також різним. Під таким оглядом візит в Україну патріарха Московського і всієї Русі Кирила не міг не викликати ескалації церковно-релігійного напруження і став, як і відзначення 1020-ліття Хрещення Русі-України (2008), знаковою подією, окресливши доволі різне, а іноді й принципово відмінне розуміння РПЦ, УПЦ (МП), УПЦ КП, УАПЦ та іншими церквами цілої низки дотичних до проблеми питань, у тому числі, а можливо й насамперед те, що генеральна лінія розмислів РПЦ йде врозріз зі стратегічним курсом розвитку України.

Водночас, візит патріарха Кирила, а конче ті питання, які він порушував ще до його початку, безпосередньо стосуються сфери великих геополітичних реалій з їх виразною парадигмальною специфікою, де не тільки, умовно кажучи, перетинаються інтереси презентантів Риму III, Риму II та й Риму I, але й дисонують орієнтаційно відмінні ліберально-демократичні цінності, як донедавна вважалося, “загниваючого” Заходу та зростаючі на суспільному значенні цінності відроджуваного православ’я. Інакше кажучи, в сучасній Україні, що

справедливо уявляється східно-західним пограниччям православно-католицького та християнсько-мусульманського світів, перетнулися секуляризаційно прогресуючі пріоритети постмодерного Заходу та віковічно консервативний, ментально привабливий й історично апробований православний вектор розвитку. Ситуація ускладнюється ще й тим, що українське суспільство, з одного боку, є чулим на різні церковно-релігійні потреби, а з другого боку, стає об’єктом посиленої геополітичної уваги тих, чиїм інтересам поява сильної, стабільної, процвітаючої України не відповідає або й суперечить. А з того, крім іншого, випливає, що всім в Україні сущим, надзвичайно важливо усвідомити: живемо в порізнено-множинних системах координат, за яких церковно-релігійне поле незалежної держави стає ареною всезростаючої боротьби за уми, серця і душі громадян. Під цим оглядом маємо обов’язково враховувати, що за неповне 20-ліття державної незалежності українське суспільство не тільки не залишилося осторонь перипетій внутрішньоправославного життя, але й здебільшого пережило значну еволюцію своїх поглядів: від ейфористичних – на початку демократичних процесів до стримано-опозиційних – на сучасному етапі. При цьому констатація того, що значна, а в деяких аспектах і радикальна зміна суспільної атмосфери позначилася та й нині позначається на ставленні громадян України до церковно-релігійної сфери її життя, потребує кількох застережень, а саме:

– будь-які кризові явища з неминучістю обумовлюють поляризацію суспільних настроїв;

– йдеться про надзвичайно складний організм, яким є будь-яке суспільство, а поготів про православну паству – вірників найортодоксальнішої гілки християнства, де питання реорганізаційного порядку вирішуються зазвичай важко;

– значні трансформаційні зрушення, які пережило українське суспільство протягом останніх двох десятиліть, не могли і не змогли заступити домінантності його православних потреб і в період вільного релігіївибору з неминучістю обумовлюватимуть солідаризацію православних за конфесійною належністю, а відтак під тиском різних факторів потенційно уможливлуватиметься активізація промосковських настроїв серед частини українського громадянства;

– труднощі державного будівництва в Україні, що впали тяжким тягарем на плечі найменш захищених верств населення, як і проживання в Україні значного числа етнічних росіян та громадян радянської формації виступатимуть додатковим чинником духовно-політичного зближення з Росією і у випадку подальшої ескалації внутрішньопра-

вославною напруженню загрожуватимуть проявами регіонального сепаратизму та ймовірністю загальної дестабілізації становища в країні.

Зрозуміло, що, виходячи зі сказаного, будь-які кроки, спрямовані на необхідність подолання кризи Українського православ'я, мали б бути глибоко продуманими та системно вивіреними з чітким усвідомленням того, що:

- ніхто Україні її справжні незалежність та суверенітет не подарує;
- обговорення проблем, які стосуються правомірності/неправомірності проголошення УПЦ автокефальності, мало б носити максимально коректний, а також богословськи та релігійно обґрунтований характер, за якого б роль політичного чинника була мінімізованою;

- кореляція, а то й ревізія поглядів на українсько-російське минуле є неминучими і потребує неодмінної об'єктивізації, в чому передусім мала б бути зацікавлена Україна і чому з необхідністю всіма можливими засобами протидіятиме Росія;

- значною (коли не визначальною!) мірою успішне розв'язання проблем, пов'язаних з подоланням юрисдикційної кризи Українського Православ'я, залежатиме від успіхів держави Україна на шляху свого поступу.

У цьому контексті те, що спостерігалось напередодні приїзду патріарха Кирила в Україну влітку 2009 р., винятку не становило. Адже ще на підготовчому етапі візиту предстоятель РПЦ призвичаював свою паству (а можливо й не тільки її!), що він не гість України, а їде до своєї пастви, на свою канонічну територію, до Києва – південної столиці руського православ'я [7, с. 2], яку нерідко називав “началом всех начал”, колискою трьох братніх східнослов'янських народів. Неоднозначне враження справляли й супровідні культурно-мистецькі акції російських “зірок” і зокрема напівголені супутниці російських байкерів (“Ночных волков”), які не без святотатства розвівали знаменами Спаса Нерукотворного на подивування жителів Кримського півострова. Певне занепокоєння напередодні візиту предстоятеля РПЦ в Україну викликали й заяви нових ідеологів “єдиного славянського государства”, а власне активізація неоімперських закликів по збиранню “русського мира”, які, навіть, як би того й не хотілося, можна було кваліфікувати як певний виклик державному суверенітету України чи ж щонайменше неповагу до нього.

Хоча багатьом, коли не більшості громадян України все-таки вірилося, що патріарх Кирило не тільки враховуватиме, але й поважатиме український вибір, реалії українського сьогодення. Принаймні немало громадян України керувалося тим, що новообраному патріарху РПЦ під час його візиту надзвичайно важитиме пересвідчитися, бажать в

Україні автокефалії чи ні бодай з тієї причини, що паству невизнаної УПЦ КП складають 14 мільйонів її громадян, які, крім того, мають багато своїх симпатиків поза церковним лоном, а вже поготів його святість не дозволить собі назвати переважну частину українського народу розкольниками, сепаратистами або націоналістами, бо то вже виглядатиме на абсурд. При цьому не один благочестивий вірянин подейкував: його святість неодмінно врахує досвід свого упокоєного попередника патріарха Алексія II і знайде можливим та необхідним скорегувати на краще стратегію міжцерковного діалогу, чим сприятиме коли не зняття, то в кожному разі послабленню внутрішньоправославного напруження в Україні. Не раз чулося й таке: проголошення Україною державної незалежності стало здійсненням віковичної мрії її кращих синів і дочок, що на вітвар боротьби за її світле майбутнє покладено чимало жертв, що взагалі йдеться про речі святі і сам вияв неповаги ба й неуваги з боку патріарха Кирила до державного статусу України тільки скріпить позиції патріотично налаштованого українства.

Певна річ, ті, хто сподівався, і той, від кого сподівалися, мали бути взаємно чулими на потреби, а це, щонайменше, зобов'язувало патріарха Кирила усвідомлювати, що незалежна Україна:

- жадає відновлення історичної справедливості!;
- потребує повноти свого національного самовираження!;
- воліє осягнення свого духовного космосу!;
- вірить в перспективи свого світлого майбуття і скликає народ на толоку Божого домобудівництва!

Щобільше патріарх Кирило мав би виходити з того, що національно свідомо Україна пам'ятає:

- імперські торттури і визиск російського самодержавства щодо українських виразників Духа;
- заслання і вигуб її мучеників совісті;
- підступну сутність тих, хто в ХІХ ст. доводив, ба й нині силкується довести, що ні українського народу, як і його мови “немає, не було і бути не може”;
- тісні обійми “старшого” брата, в яких задихалися в'язні сумління;
- свавілля тих, хто в ХХ ст. унеможлилював, а то й топив у крові українську незалежність;
- що в Росії й дотепер, на початку ХХІ ст., живуть ті, хто не хоче і не може погодитися з самим фактом існування держави Україна.

Що ж до воцерковленої частини громадян, то в її середовищі зазвичай запевняли, а нерідко й наполягали: адекватні підходи та правильне розуміння всього комплексу питань, пов'язаних з кризою

Українського Православ'я, вимагає неодмінного врахування того, що йдеться про дуже специфічну сферу життя, в контексті якої богословські аргументи та релігійні переконання мають правити за вихідні позиції, виступати аксіологічним ядром будь-яких розумувань. А далі, наслідуючи цій логіці мислення, доводили:

– патріарх Кирило добре знається на драматичній історії постановня автокефальних Церков Болгарії, Сербії, Румунії та й самої Росії і не допустить, щоб проблема автокефалії УПЦ завела в глухий кут українсько-російські церковні взаємини, а ті своєю чергою згубно позначилися на їх міждержавному вимірі;

– Українська державність – це міжнародно визнана даність новітньої доби, в якій виросло ціле покоління громадян відроджуваної держави і цій даності альтернативи не існує;

– орієнтація патріарха на 8-мільйонний загал етнічних росіян, які проживають в Україні, а також на тих українців, яким близька ідея нового українсько-російського міждержавного союзу, є можливою, природною і навіть частково виправданою, але заледве вкладається в провідні тенденції сучасного розвитку і навіть з уваги на труднощі українського державотворення не може бути реально апробованою;

– маючи чималий душпастирський досвід, патріарх Кирило не може випускати з уваги часової тяглості юрисдикційної кризи Українського православ'я, періоду, коли йому вірена паства могла пересвідчитися й засвоїти, що й сама РПЦ, яка нині виступає ревнителем канону, на шляху свого автокефалізаційного сходження упродовж півтора десятиріч перебувала поза повнотою православ'я, а її історія рясніє святокупствами та актами відвертої непокори матірній Церкві.

Щоправда, в доволі строкатому спектрі українського громадянства мали місце й відверто нігілістичні розмірковування з приводу канонічних пересправ: подумаєш, – нарікали окремі вірники, – в Москві не дозволяють, забороняють, виходять з виключно російських інтересів, ігноруючи чіткі і всіх зобов'язуючі апостольські правила та постанови Вселенських соборів, згідно з якими межі церковної юрисдикції залежали від тогочасного адміністративно-політичного поділу та ним обумовлювалися [3, с. 24].

Нічого, – зауважували інші, – виходити нам на велике перехрестя доріг і просити/випрошувати чийхось благословінь: у Москві, Римі III, нас відверто ігнорують до зневажання, на Фанарі, в резиденції ідеолога Риму II, нас ніби й чують і не проти визнати, але, озираючись навсебіч, рахуючи голоси чотирнадцяти автокефальних Православних церков, ставлення яких до українських потреб розділилося навпіл, побоюють-

ся, що ціна вирішення українського питання буде дорівнювати розколу Вселенського православ'я, Рим I до кризи Українського православ'я ставиться так, що радше викликає невдоволення, ніж втіху.

Були, зрештою, й такі, кому створення єдиної помісної Православної церкви чи ж втручання державних очільників або втягування держави в процес внутрішньоправославного примирення здавалися нерозважним кроком, бо, – на їхнє переконання, – канонічні розбіжності радше перетворилися на привід, аніж питання виняткового релігійного значення, і, загрожуючи політизацією церковно-релігійного життя та ескалацією напруження українсько-російських взаємин, можуть перерости свій формат та спричинити системну кризу.

Даруйте, – заперечували їм палкі речники внутрішньоправославного примирення, – за обставин, як вони склалися, втручання держави в церковно-релігійні справи, є бажаним і неunikним, бо:

– то біда, коли громадяни України будуть поділені на канонічних і неканонічних, адже такий поділ за церковно-релігійною ознакою загрожує єдності нації, якої вона надзвичайно потребує і яка уявляється запорукою громадянського миру, злагоди та процвітання;

– то біда, тому що йдеться про єдиновірних братів і сестер, про Православні Церкви, які не розділяють віросповідні відмінності і які за доброї волі всіх вірних та з Господнього попущення могли б досягнути взаємного порозуміння, долаючи зовнішні втручання, а також внутрішні суперечності;

– то біда тому, що РПЦ, відмовляючи українським громадянам в їхньому праві на автокефалію, чинить супроти правди, ігноруючи при цьому самоочевидність – існування незалежної суверенної держави Україна та відповідні канони.

Втім, як відомо, патріарх Кирило всі ці та інші припущення чи ж жадання українських громадян значно скорегував, звузивши їх до меж, що перевершили будь-які сподівання. Принаймні, обравши візитологічним мотто тезу: “Україна сьогодні долає важкі випробування... Це наш народ і я маю бути з ним у всіх випробуваннях і скорботах” – предстоятель РПЦ першого ж дня перебування в Києві не залишив жодних сумнівів, що Україну в його особі візитує достойник імперського трибу мислення та чину дій:

– заявивши, що “українці не хочуть автокефалії, що це лише прагнення журналістів і політиків” [9, с. 1], його святість сказав зухвалу неправду, яка мала б ображати навіть клір та паству УПЦ (МП), вже не кажучи про багатомільйонний загаль парафіян УПЦ КП, вірників УАПЦ та й громадян України позацерковної належності;

– унеможлививши діалог з мільйонами віруючих, які належать до інших Українських православних церков, патріарх Кирило засвідчив, що він не зацікавлений у розв’язанні проблеми, спричиненої юрисдикційною кризою, а відтак не поспішає визнати пострадянські реалії;

– зазначивши, що питання автокефальності УПЦ не може мати задовільної відповіді навіть на перспективу, його святість з прогностичного погляду вчинив не зовсім розважно, надаючи перспективам розв’язання юрисдикційної кризи Українського православ’я ще більшої невизначеності.

Понад те, зробивши ставку лише на прихильників РПЦ, патріарх Кирило фактично пристав на імперський принцип: “Розділяй, ... а потім уже владаруй!”. При цьому першосвятитель:

– закликав українське суспільство до перегляду свого прозахідного вибору [2, с. 8], запропонувавши йому повернутися до ідеї нового міждержавного союзу;

– виходив з того і всіляко намагався довести, що український народ є органічною частиною святої єдиної Русі, з чого мало б автоматично випливати, що він не є якоюсь окремою нацією, а відтак не має права порушувати питання про надання УПЦ автокефального статусу;

– вдався до довільної інтерпретації канонічного права, а також вітчизняної історії, окремі положення якої заледве чи витримають богословську або наукову критику.

У той спосіб патріарх Кирило поставив перед своєю паствою чимало проблемних питань, відповідь на які вона складатиме ближчим часом і які значною мірою можуть вплинути на перспективи українсько-російських взаємин. Стануть вони важливою причиною і для всебічного аналізу як церковними діячами, так і державними службовцями, бо вразили не одну благочестиву душу і формою (що іноді межувала з безтактністю), і змістом (іноді спекулятивно-фальсифікаційним) запропонованих уроків з вітчизняної історії (особливо щодо етнічної спільності східнослов’янських народів) та способами трактування канонічного права.

А між тим, то з’ясується дещо пізніше. Тоді, під час святочних урочистостей, його святість тепло до зворушливості вітало українське велелюддя – ревні вірники УПЦ (МП), ті, до кого він приїхав з душпастирським візитом, хто на нього чекав, кого він тільки й хотів бачити, хто йому запав у душу, з ким він тільки й хотів зустрітися, хто його натхненно підтримував, ... з ким, нарешті, пов’язується російське завтра в Україні. Де б справді не був патріарх Кирило, його святість всюди зустрічала численна паства вірників УПЦ (МП), ті, хто силою

обставин чи ж виходячи з переконання, зробив свій непростий і, слід думати, відповідальний вибір ще 1991 р. Саме цей загал виголошував предстоятелю РПЦ здорові, наснажував його дух, робив певним, що в сусідній державі Україна його сердечно шанують, поважають і люблять. То ж не дивно, що, відбувши тижневий візит в Україну, патріарх Кирило “повіз” до Москви чимало позитивних вражень, випромінюючи оптимізм та згадуючи щирі віншування, бучні прийоми, увагу високих представників української влади. Але чи чув патріарх Кирило іншу частину народу України, тих, хто, волів запобігти внутрішньоправославному розбрату й поділам в Україні.

Проте дозволимо собі висловити припущення, що патр. Кирило такі чи їм подібні звірення таки чув або ж принаймні про них знав, але, як уже не раз було в історії українсько-російських відносин, не дослухався до них, зневажив їх, зігнував. А ті голоси-волення в своєму тематико-проблематичному розрізі були напрочуд розмаїтими і таки мали б бути не тільки неодмінно почуті, але й оприлюднені та належно проаналізовані хоча б тому, що лунали з народної глибини, впливали з потреб субстанційних.

Неабияк розширюють і зглиблюють палітру суспільно-ідеологічних поглядів на специфіку сприйняття візиту патр. Кирила в Україну й ті, хто, добре знаючись на історичних підтекстах церковно-релігійних суперечностей та їх національних вимірах, вказував на неминучість Божого суду.

Відтак, підсумовуючи вищевикладене з приводу візиту патріарха Кирила в Україну під оглядом його суспільного сприйняття та оцінки, можемо констатувати:

– всупереч міжнародно-правовим нормам та визнанню державного статусу України всіма суб’єктами міжнародного права окремі кола в РПЦ і зокрема її предстоятель не налаштовані рахуватися з самим фактом її існування як суверенної держави і не схильні з того робити належних висновків;

– РПЦ в імені своїх окремих достойників нерідко вдається до фальсифікації вітчизняної історії, намагаючись зокрема довести, що українського народу як національної окремішності не існує, а сам факт адміністративно-територіальної цілісності Української Держави всіляко замовчує чи ж видає проголошення української державності за історичний прецедент;

– уроки з вітчизняної історії, що їх самочинно запропонував патріарх Кирило українському громадянству і які, зокрема, зводяться до твердження про Росію, Україну і Білорусію як єдину святу Русь, а та-

кож Київ як столицю руського православ'я у своїх засновкових положеннях не витримують наукової критики і викликають у переважній більшості українських громадян справедливе почуття невдоволення, а то й обурення;

– сам спосіб обстоювання порушених патріархом Кирилом ідей іноді минається не тільки з науково неспростовними висновками щодо етнічної порізненості українського та російського народів, але й з морально-етичною коректністю: чого лише варте переривання промови президента України В. Ющенка на словах про те, що найбільшим прагненням українського народу є бажання мати свою єдину Помісну православну церкву та репліка предстоятеля РПЦ з цього ж приводу: “В Украине такая Церковь уже есть” [9, с. 1–2];

– нехтуючи переконаннями 14 мільйонів громадян України, які, до того ж зневажливо називаються розкольниками, патріарх Кирило не тільки ображає релігійні почуття прибічників УПЦ КП, але й об'єктивно шкодить нормальному розвитку добросусідських взаємин між Росією та Україною;

– ідеологічні претексти щодо правомірності/неправомірності проголошення УПЦ автокефалії значною мірою розкривають неоімперські бажання РПЦ будь-що затримати Україну в орбіті свого духовно-релігійного впливу, включаючи й фактично антидержавні заклики патріарха Кирила переглянути свій орієнтаційний вибір.

Самозрозуміло, що неоімперські зазіхання певних кіл РПЦ йдуть у розріз з переконаннями переважної більшості українського суспільства, яке виходить з того і керується тим, що:

– Україна як держава постала і є визнаним суб'єктом міжнародного права;

– в Україні не може бути вищої мети, ніж благо й процвітання рідного народу, що неможливо без її самоздійснення, усамостійнення та наповнення державного суверенітету питомо українським національним духом;

– Україні потрібні стійкість і мужність у прагненні самореалізуватися, набути тих карбів Святого Духа, коли “ієрихонські стіни” упереджень її відкритих ворогів і прихованих воріженьків впадуть самі по собі;

– Україна має власний духовний космос, свій неповторний світогляд і потребує їх суверенізації;

– нагальна необхідність розв'язання вузла внутрішньоцерковних проблем Українського Православ'я потребує консолідації суспільства на всіх рівнях і зрізах, у тому числі духовного зростання всього укра-

їнського суспільства до вимог і запитів часу, що зробить нас непереможними в усіх змаганнях;

– віруюча Україна омріяла й вистраждала своє щасливе майбуття і знає, що в боротьбі за уми і серця її громадян з нею Бог;

– переймаючись задоволенням духовних потреб спраглих на правду прочан, Україна пришвидшить тривалий і болісний процес набуття її Православною церквою омріяної автокефалії;

– українське суспільство має пережити справжній катарсис, очищення спопеляючим вогнем милосердя, правди та любові, які уможливають не тільки “себенабуття”, але й осяють шлях в провіденційно значуще, до істинно Сущого;

– у багатонаціональній Україні існують проблеми, яких має в достатку кожна країна. Але, розбудовуючи нову архітектуру міжнародних і, насамперед, українсько-російських взаємин, не варто забувати, а також ігнорувати того, що більшість українських труднощів етноконфесійного характеру спричинені російським урядуванням як імперського періоду, так і радянської доби;

– Україна має зосередити зусилля на стратегічному шляху поступу і вітати будь-який крок, що спрямований на внутрішньоправославне примирення та злагоду.

Що ж до обізнаності суспільного загалу на канонічних аспектах кризи Українського православ'я, пов'язаної з проблемою юрисдикційного підпорядкування/перепідпорядкування, а також канонічних підстав проголошення УПЦ автокефалії, то, як засвідчують вищевикладені рефлексії, український народ у своїй основній (коли не переважній!) частині виходить з того, що:

– для зняття існуючих проблем та врегулювання внутрішньоправославної ситуації в Україні потрібна добра воля усіх зацікавлених сторін та Божі на те благословення;

– фундаментом та запорукою успіху при розв'язанні низки спірних богословських питань може бути тільки надійна правова основа, тобто апостольські правила та постанови Вселенських соборів з приводу правомірності проголошення самостійності тієї чи іншої Церкви;

– диктат РПЦ щодо канонічного підпорядкування УПЦ – шлях в історичну безперспективність;

– на церковний провід УПЦ, УПЦ КП, а також УАПЦ покладається виняткова відповідальність у справі успішного подолання внутрішньоцерковної кризи Українського православ'я особливо під оглядом того, що на великому пограниччі між Сходом і Заходом її постання як міцної й незалежної держави улягає в інтереси далеко не всіх країн.

Отже, в практично неосяжному діапазоні українських “віншунів”, приводом і причиною яких став візит патріарха Московського і всієї Русі Кирила, були виокремлені найрізноманітніші настрої із взаємозаперечними включно. Зважаючи на вищезазначене, можемо резюмувати, що:

– українське суспільство не є однотайним у розумінні вектора свого подальшого цивілізаційного розвитку;

– під гнітом труднощів, що їх викликали до життя кардинальні перетворення доби української незалежності і які стали приводом та причиною численних невдоволь, громадяни України дедалі утрачаються на вірі у правильності обраного Україною стратегічного курсу;

– криза Українського православ'я є одним з індикаторів цих настроїв, які набувають виразної регіональної специфіки і загрожують ескалацією церковно-релігійного напруження та дестабілізацією життя в загальнонаціональному масштабі.

А це означає, що на шляху шестя в світле майбутнє Україні з неминучістю випадатиме долати не одне двопуття та перехрестя, з яких україно-російське видається найважливішим. У цьому сенсі візит патріарха Кирила в Україну, якого тут одні щиро й сердечно вітали як свого архіпастира, а інші не залишали сумнівів, що в особі його святості бачать уособлення імперської зловісності, а відтак тих бід і нещасть, від яких Україна іще не отямилась, вельми насторожує..., а ще показує, що в ім'я й задля блага України її суспільний загал має консолідуватися довкола головної мети, тоді й з орієнтаційним вибором “Європа чи Росія” вагатиметься дедалі менше.

Список використаних джерел та літератури:

1. Євстратій (Зоря), єп. Про Всеправославну нараду, відносини з УПЦ МП і візит патріарха Кирила // *Голос Православ'я*. – 2009. – № 13 (253). – С. 4–5.

2. Єленський, В. Патріарх замінив християнство геополітикою // *Голос Православ'я*. – 2009. – № 16 (256). – С. 8.

3. Київський патріархат – Помісна Українська Православна Церква. Історико-канонічна декларація Архієрейського Собору Української Православної Церкви Київського Патріархату від 19 квітня 2007 року. – К., 2007. – 167+[1] с.

4. Мовчан, П. Візит патріарха може посіяти розкол в українському суспільстві // *Голос Православ'я*. – 2009. – № 13 (253). – С. 3.

5. Могильницька, Г. То ж пастирський чи політичний? // *Наша віра*. – 2009. – № 10. – С. 2; №11. – С. 3.

6. Олександр (Драбинко), архім. Чому розкольніцькі угруповання в Україні називаються неканонічними (Історико-канонічний аналіз). Видання третє. – К. : Українська Православна Церква. Київська митрополія, 2007. – 47+[2] с.
7. Скоропадський, А. Предстоятель УПЦ КП Патриарх Филарет (Денисенко) – о своих ожиданиях и опасениях накануне визита в Украину Патриарха Кирилла (Гундяева) // Суспільство-дайджест. Портал-Credo. Ru. 29 липня 2009 року (рос.)
8. Собор Украинской Православной Церкви. – 1–3 ноября 1991 г. – К. : Издание Украинской Православной Церкви, 1992. – 62+[2] с.
9. Ясінська, Г. Пером публіциста // Вільне життя плюс. – 2009. – 5 серпня. – № 62 (15070). – С. 1.